

Yalova İlinde Kesme Çiçek Yetiştiriciliğinin Üretim Maliyeti ve Karlılığı

Rüveyda KIZILOĞLU¹ Meral UZUNÖZ¹ İbrahim TOPAL²

¹Gaziosmanapaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 60240 TOKAT (ruveyda.kiziloglu@gop.edu.tr)

²Ziraat Müh. Yalova Tarım İl Müdürlüğü, Yalova

Geliş Tarihi : 23.02.2012

Kabul Tarihi : 10.07.2012

ÖZET : Araştırmanın amacı, Yalova ilinde kesme çiçek yetiştiriciliğinin maliyetini ve karlılığını ortaya koymaktır. Araştırmada kullanılan veriler, yoğun olarak kesme çiçek üreticiliği yapılan 2 ilçe ve bu ilçelere bağlı 3 köyde bulunan 80 yetiştiriciden anketlerle elde edilmiştir. Bu araştırma ile araştırma bölgesinde bir dekar kesme çiçek üreten yetiştiricinin yapmış olduğu toplam masrafın 56,632.00 TL olduğu görülmektedir. Kesme çiçek üretim maliyetinin %97.71'ni değişken masraflar oluştururken, yalnızca %2.29'nü sabit masraflar oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma bölgesinde kesme çiçek yetiştiricisinin üretimden elde ettiği oransal kar; Lilyum, Frezya, Şebboy, Lisianthus ve Gül için sırasıyla 0.18, 0.02, 0.08, 0.02 ve 0.04TL olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kesme Çiçek, Üretim Maliyeti, Brüt Kar, Oransal Kar

The Production Cost and Profitability of Cut Flower Growing in Yalova Province

ABSTRACT : The aim of this study is to bring up the production cost of cut flowers in Yalova province. Data used in this study were collected from a survey study including 80 farms in 2 counties and 3 villages of these counties. The total cost spent on growing an acre of cut flowers in the study area was found as 56,632.00 TL. While varied costs forms 97.71 % of the cost of cut flower growing, constant costs forms only 2.29 % of it. In addition, the proportional profit the cut flower grower in the study area gets from the production was determined to be 0.18, 0.02, 0.08, 0.02 and 0.04TL for Lilyum, Frezya, Şebboy, Lisianthus and rose respectively.

Key Words: Cut Flower, Production Cost, Proportional Profit

GİRİŞ

Yüzyıllar önce estetik amaçlarla kullanılmaya başlanan süs bitkileri, günümüzde önemli bir tarımsal ürün olarak dikkat çekmektedir. Süs bitkileri genel bir kavram olup, kesme çiçekler ve kesme yeşillikler, saksılı bitkiler (çiçekli ve saksılı bitkiler) ile peyzaj için kullanılan diğer bitkileri kapsamaktadır. Türkiye'de süs bitkileri 4 ana grupta incelenmektedir. Bunlar; kesme çiçekler, saksılı salon bitkileri, dış mekân süs bitkileri ve doğal çiçek soğanlarıdır (Titiz vd., 2000; Yazgan vd., 2005; Yılmaz, 2009).

Türkiye, süs bitkileri yetiştiriciliğinde uygun iklimsel ve coğrafi koşulları, pazar ülkelere yakınlığı ve ucuz işgücüne sahip olması gibi nedenlerle önemli avantajlara sahiptir (Özkan ve Karagüzel, 1999).

Türkiye'de ticari anlamda kesme çiçek üretimi; 1940'lı yıllarda İstanbul ve çevresinde başlamış, daha sonra Yalova da önemli bir üretim merkezi konumuna gelmiştir. 1985 yılından itibaren Antalya'dan yapılmaya başlayan kesme çiçek ihracatı, çiçek üretim alanlarını bu bölgede hızla artırmıştır. İhracata yönelik üretimin dolaylı yollarla teşvik edilmesi ve bitki materyali ithaline getirilen kolaylıklar, kesme çiçek üretim alanı ve miktarında önemli artışların ortaya çıkmasını sağlamıştır (Anonim 2009a).

Türkiye'de süs bitkilerinin üretim alanı 2009 yılı itibari ile toplam 33.590 da'dır. Süs bitkilerinin ekim alanlarının %61.96'lık kısmını iç ve dış mekân bitkileri, %36.11'lik kısmını kesme çiçek ve %1.93'lük kısmını da doğal çiçek soğanlarının oluşturmaktadır (Anonim 2010a). Son yıllarda turizm

sektöründe yeni otel ve tatil köyleri gibi artan organize yatırımlar, özellikle sahil kesimindeki özel fidanlıklarda artışı, süs bitkilerinin ekim alanının içinde %50'sinden fazlasının iç ve dış mekân bitkilerinin yer almasını açıklayabilir (Titiz vd., 2000).

Türkiye'de 28 ilde süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. Üretimin en fazla yapıldığı iller sırasıyla İzmir (%23.86), Sakarya (%20.94), Antalya (%15.06), Yalova (%13.52), Bursa (%9.59) ve Isparta (%4.53)'dir. Antalya bölgesinde ise çoğunluğu seralarda olmak üzere yüksek kaliteli ve ihracata yönelik üretim yapılmaktadır (Taşcıoğlu ve Sayın, 2005).

Türkiye'den süs bitkileri ihracatı 20 yıl önce başlamıştır ve her yıl düzenli gelişim göstermektedir. Türkiye'nin süs bitkileri ihracatı 2010 yılında 56,186.000 TL olmuştur (Anonim, 2011).

Türkiye'de süs bitkileri ihracat yaptığı ülkelerin başında %19.72 oranı ile İngiltere gelmektedir. İngiltere'yi takiben Hollanda (%17.55), Almanya (%14.29) ve Türkmenistan (%11.87) gelmektedir (Anonim, 2010b).

Süs bitkileri ihracatında en önemli grubu kesme çiçekler oluşturmaktadır. Karanfil, gerbera, krizantem, gypsophila, solidago, liliyum, lisianthus, ranunculus, anemone ve değişik türlerde yeşilliklerden oluşan kesme çiçekler toplam süs bitkileri ihracatının %47.45'ni oluşturmaktadır. Kesme çiçekleri sırasıyla canlı bitkiler (%38.75),

yosun ve ağaç dalları (%10.57) ve çiçek soğanları (%3.23) izlenmektedir (Anonim, 2010b).

Türkiye’de kesme çiçek üretimi; iklim özellikleri, üretim teknolojisi ve satış özellikleri yönünden iç ve dış pazara yönelik üretim olmak üzere iki grupta incelenmektedir. İç pazara yönelik üretim Ege ve Marmara Bölgesi’nde dış pazara yönelik üretim ise Akdeniz Bölgesi’nde yoğunlaşmaktadır (Özkan ve Karagözel, 1997).

Dünyada toplam süs bitkileri üretim alanları 2009 yılı itibariyle 1,512.221 hektardır. Türkiye süs bitkileri üretimi itibariyle dünya üretiminde yaklaşık binde 7’lik bir paya sahiptir (Anonim, 2010b).

Türkiye’de süs bitkileri sektörü %95 oranında yüksek katma değer ve yüksek istihdam yaratan bir sektördür. Sektörün sadece ihracat kısmında 25 bin kişi istihdam edilmekte olup, sektördeki dolaylı istihdam ise yaklaşık 300.000 kişidir. Sektör ülkedeki sosyal yapıya da yeni iş alanlarının yaratılması ve istihdam edilen kesimlere barınma ve eğitim imkanları sağlanması ile katkı sağlamaktadır (Anonim 2011). Kesme çiçek üretimi yapısal özellikleri açısından, işçilik yoğun bir tarımsal üretim biçimidir ve az yatırımla çok istihdam yaratan bir alandır. Özellikle iç tüketime yönelik üretim yapan işletmeler büyük ölçüde aile işletmeleri olup, aile bireylerine iş yaratmaktadır (Taşcıoğlu ve Sayın, 2005).

Türkiye süs bitkileri ihracatındaki ana ürün grupları canlı bitkiler (iç ve dış mekan bitkileri, fideler, fidanlar), kesme çiçekler, çiçek soğanları, yosunlar ve ağaç dallarıdır. (Anonim, 2011). Kesme çiçek üretiminde, türler itibariyle karanfil, gül ve gerbera önde gelmektedir. Bunların toplam kesme çiçek üretim alanlarından aldığı pay sırasıyla %63, %15 ve %10’dur.

Bu çalışmada Türkiye’de önemli kesme çiçek üretimini gerçekleştiren Yalova ilinde gül, lilyum, frezya, lisianthus ve şebboy çiçeklerinin bir üretim dönemi dikkate alınarak üretim maliyetlerini ve karlılıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Hesaplanan maliyetler doğrultusunda işletmeler arası ve işletme içerisinde karşılaştırmalara imkan sağlamada, işletmelerde birden fazla faaliyete yer verilecek ise işletme planlamasına yardımcı olmada, taban fiyatlarının belirlenmesinde, satış fiyatlarının tahmininde, maliyeti yükselten sebeplerin ortaya çıkarılmasında fayda sağlanması beklenmektedir. Buda çalışmanın önemini ön plana çıkarmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Çalışmanın ana materyalini Yalova ilinde ekonomik anlamda kesme çiçek yetiştiriciliği yapan üreticilerle yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Pilot bölge olarak yoğun olarak kesme çiçek yetiştiriciliği yapılan (385 işletme) 2 ilçe (Çınarcık ve Çiflikköy) ve bu ilçelere bağlı 3 köy

gayeli olarak seçilmiştir. Bu üç köyden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen 80 üretici ile yüz yüze görüşülmüştür.

Örnek hacminin belirlenmesinde aşağıdaki eşitlik kullanılmıştır (Çiçek ve Erkan, 1996);

$$n = \frac{S^2 t^2 N}{d^2 (N - 1) + S^2 t^2}$$

Eşitlikte; n=örnek hacmini (80), s^2 =populasyonun varyansını (1.226), t=standart normal dağılım değerini (1.65), d=populasyona ait hata terimini (0.015) ifade etmektedir. Araştırmada örnek hacminin belirlenmesinde %10 hata ve %90 güven sınırları içerisinde çalışılmıştır.

Arazi kirası olarak üretici beyanına dayanılarak ortalama çıplak arazi değerinin %5’i dikkate alınmıştır (Kıral vd., 1999).

Döner sermaye faizinin hesaplanmasında, T.C. Ziraat Bankası’nın bitkisel üretim için öngördüğü kredi faizinin (%13) yarısı dikkate alınmıştır (T.C. Ziraat Bankası, 2010).

Genel idari giderleri, işletmenin sevk ve idaresi, sosyal hizmetleri ile işletmenin tüm üretim faaliyetlerini ilgilendiren ortak hizmetler için yapılan masraflardır (Kıral vd., 1999). Kesme çiçek üretim faaliyetinde genel idare giderleri masraflar toplamının %3’ü esas alınarak hesaplanmıştır (Kıral vd., 1999).

Kesme çiçek yetiştirilen tarla arazisinin kira karşılığı hesabında benzer nitelikteki arazilerinin cari arazi kirası dikkate alınmıştır.

Üreticilerin fiilen yaptıkları masraflara, sabit giderler (yönetim masrafları, kira veya kira karşılıkları) eklenerek, toplam üretim masrafları hesaplanmıştır (Özçelik vd., 1999).

Araştırmada kesme çiçek maliyet analizindeki veriler 1 dekar alan için üretim girdilerini gösterecek şekilde düzenlenmiştir.

Tarım işletmelerinde, kesme çiçeğin brüt üretim değeri, üretici eline geçen ürünlerin satış fiyatları ve üretim miktarları çarpılması ile hesaplanmıştır (Karagölge, 2001).

Araştırmada, brüt üretim değerinden değişken masrafların çıkarılması ile brüt marja (kara) ulaşılmıştır (Karagölge, 1996).

Kesme çiçek üretim faaliyetlerinde brüt üretim değerinden üretim masraflarının çıkarılması ile net kara ulaşılmıştır (İnan, 1998; Kıral vd., 1999; Gündoğmuş, 1996).

ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

İncelenen işletmelerde kesme çiçek yetiştiriciliğinde arazi büyüklükleri, kesme çiçek türlerinden olan Lilyum, Frezya, Şebboy, Lisianthus ve Gül sırasıyla; 34 da, 24.7 da, 32.7 da, 7.2 da ve 121.7 da’dır.

Yalova ilindeki kesme çiçek üretim faaliyetinde bulunan 80 üreticiden elde edilen bilgilere göre; araştırma verilerine göre hesaplanan, kesme çiçek üretim maliyeti ve karlılık durumu üretim işlemleri, değişken masraf ve sabit masraf kalemleri dikkate alınarak Çizelge 1’de gösterilmiştir.

Araştırma sonucunu göre bir dekar kesme çiçek üretimi için üretim aşamalarında (toprak hazırlığı, ekim, gübreleme, ilaçlama, sulama, bakım işlemlerinde) yapılması gereken masrafa sermaye faizi eklenerek hesaplanan değişken masraf 55,337.00 TL, tarla kirası ve yönetim masrafının toplamından oluşan sabit masraf 1,295.00 TL’dir.

Ekim masrafı hesaplanırken; ekim-dikim (TL/da) tohum-fide bedeli (adet) dikkate alınarak hesaplanmıştır. Bir dekar kesme çiçek üreten üreticinin yapmış olduğu toplam masraf 56,632.00 TL, olarak hesaplanmıştır. (Çizelge 1)

Kesme çiçek toplam üretim maliyetinin %97.71’ni toplam değişken masraflar oluştururken, yalnızca %2.29’nu toplam sabit masraflar oluşturmuştur.

Araştırma sonucuna göre kesme çiçek üretiminde değişken masraf kalemlerinde en büyük payı ekim masrafı (%85.61) alırken en düşük payı (%0.30) bakım masrafının aldığı göze çarpmaktadır.

Çizelge 1: İncelenen işletmelerin kesme çiçek üretim faaliyetlerinde birim alana üretim masrafları ve dağılımı

İşlemler	Tutar (TL)	%
A-Toprak Hazırlığı masrafı (TL/da)	1,568.00	2.83
Lilyum	403.00	25.7
Frezya	346.00	22.07
Şebboy	360.00	22.96
Lisianthus	238.00	15.18
Gül	221.00	14.09
B-Ekim Masrafları(TL/da)	47,374.00	85.61
Lilyum	24,096.00	50.86
Frezya	11,943.00	25.21
Şebboy	5,939.00	12.54
Lisianthus	4,622.00	9.76
Gül	774.00	1.63
C-Gübreleme Masrafları (TL/da)	474.00	0.86
Lilyum	58.00	12.24
Frezya	65.00	13.71
Şebboy	63.00	13.29
Lisianthus	136.00	28.69
Gül	152.00	32.07
D-İlaçlama Masrafları (TL/da)	298.00	0.54
E-Sulama Masrafları (TL/da)	253.00	0.46
F-Bakım Masrafları (TL/da)	167.00	0.30
G-Hasat ve Pazarlama Masrafları (TL/da)	1,814.00	3.28
H-Toplam(A+B+C+D+E+F+G)	51,948.00	
I-Sermaye Faizi	3,389.00	
İ-Toplam Değişken Masraflar (H+I)	55,337.00	97.71
1-Arazi Kirası	900.00	
2Yönetim Masrafı	395.00	
J-Toplam Sabit Masraflar (1+2)	1,295.00	2.29
Toplam Üretim Masrafları (I+J)	56,632.00	

Kesme çiçek üretiminde dekara verimde en fazla Frezya, en düşük ise Şebboy çiçeğinin olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Lilyum’un birim fiyatı yüksek olduğu için ürün gelirinin en yükseği Lilyum’dan sağlanmıştır

Ürünün birim satış fiyatı ile ürünün birim üretim maliyeti arasındaki oran, yani bir TL’lik maliyet

karşılığında elde edilen karı gösteren oran, oransal karı ifade etmektedir (İnan 2001). Araştırma bölgesinde kesme çiçek üreticisi üretim için yaptığı 1 TL’lik masraf karşılığında sağlayacağı kar yani kar oranı Lilyum, Frezya, Şebboy, Lisianthus ve Gül için sırasıyla 0.18, 0.02, 0.08, 0.02 ve 0.04 TL olarak hesaplanmıştır (Çizelge 2).

Kesme çiçek yetiştiriciliğinde dekardan alınan kesme çiçek adedi ile ürün satış fiyatı çarpılarak brüt üretim değeri hesaplanmıştır. Kesme çiçek türlerinden olan Lilyum, Frezya, Şebboy, Lisianthus ve Gül brüt üretim değerleri sırasıyla; 41.354, 28.456, 19.474, 19.376 ve 11.691'dir.

Brüt üretim değerinden değişken masraflar çıkarılarak kesme çiçek brüt kar hesaplanmıştır. Bu

işleme göre Lilyum, Frezya, Şebboy, Lisianthus ve Gül brüt karları sırasıyla; 13.18, 11.977, 9.267, 12.075 ve 8.028'dir.

Brüt üretim değerinden üretim masraflar çıkarılarak kesme çiçek net kar bulunmuştur. Bu işleme göre Lilyum, Frezya, Şebboy, Lisianthus ve Gül net karları sırasıyla; 8.86, 10.75, 8.21, 10.69 ve 7.84'dir.

Çizelge 2: İşletmelerde kesme çiçek üretim maliyeti, brüt üretim değeri, brüt marj, net kar ve oransal kar

	Lilyum	Frezya	Şebboy	Lisianthus	Gül
Verim (adet/da) (1)	25.846	142.278	30.912	77.504	33.402
Satış Fiyatı (Krş/adet) (2)	1.60	0.20	0.63	0.25	0.35
Brüt Üretim Değeri(TL/da) (1x2) (3)	41.354	28.456	19.474	19.376	11.691
Değişken Masraflar (TL/da) (4)	28.174	16.479	10.207	7.301	3.663
Brüt Kar (TL/da) (3-4)	13.18	11.977	9.267	12.075	8.028
Üretim Masrafları (5)	32.495	17.709	11.261	8.691	3.850
Net Kar (TL/da) (3-5)	8.86	10.75	8.21	10.69	7.84
Oransal Kar (2/5)	0.18	0.02	0.08	0.03	0.04

ÖNERİLER

Kesme çiçek üretimi yapan işletmeler genelde küçük aile işletmeleri olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Üretim yapılan alanlar genelde 2-3 da büyüklüğünde seralardan oluşmaktadır. İhracata yönelik kesme çiçek üretiminde acilen tür çeşitliliğine gidilmelidir.

Araştırmada kesme çiçek yetiştiriciliğine ait dikkat çekici sonuçlar ortaya çıkarılmıştır.

Kesme çiçek türleri için hesaplanan net kara bakıldığında kesme çiçek türlerinden Frezya, birinci sırada yer aldığından üreticiyi bu tür hakkında bilinçlendirmeye gidilerek üreticinin gelirini daha da artırılmış olunur.

KAYNAKLAR

- Anonim 2009. Antalya İhracatçı Birliği Kesme Çiçek Sektör Raporu (<http://www.aib.org.tr/raporlar/kc/kcsektorsubat2009.pdf>) (erişim: 01.02.2012).
- Anonim 2010a: Türkiye Süs Bitkileri Sektörü Raporu (<http://www.aib.org.tr/raporlar/kc/kcsusbitkileri2010.pdf>) (erişim: 02.02.2012).
- Anonim 2010b: T. C. Ekonomi Bakanlığı (erişim: 02.02.2012).
- Anonim 2011: Süs Bitkileri Sektör Raporu (<http://www.susbitkileri.org.tr/content/docs/2011-sektor-raporu.pdf>) (erişim: 02.02.2012).
- Çiçek, A., Erkan, O., 1996. Tarım Ekonomisinde Araştırma Örnekleme Yöntemleri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No:12, Ders Notları Serisi No: 6, Tokat.
- Gündoğmuş, E., 1996. Ankara İli Akyurt İlçesi Tarım İşletmelerinde Ekmeklik Buğday Üretiminin Fonksiyonel Analizi ve Üretim Maliyetinin Hesaplanması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Ankara.
- İnan, İ.H., 1998. Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği, 4. Baskı, Tekirdağ.

- İnan, İ.H., 2001. Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği. Genişletilmiş 6. Baskı, Avcı Ofset, İstanbul.
- Karagölge, C., 1996. Tarımsal işletmecilik –Tarım İşletmelerinin Analizi ve Planlaması. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:153, Erzurum.
- Karagölge, C., 2001. Tarımsal işletmecilik –Tarım İşletmelerinin Analizi ve Planlaması. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:326, Erzurum.
- Kıral, T., Kasnakoglu, H., Tatlıdil, F.F., Fidan, H., Gündoğmuş, E., 1999. Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve Veri Tabanı Rehberi. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayınları, Proje No:1999-13, Ankara.
- Özkan, B., Karagözel, O., 1997. Antalya'da Kesme Çiçek Üretiminin Mevcut Durumu. Derim Dergisi, 14 (2): 50-61 ss. Antalya.
- Özkan, B., Karagözel, O., 1999. Türkiye'de Dışsatma Yönelik Kesme Çiçek Üretimi ve Sorunları. Hasat Dergisi, 14(164): 20-23 ss. Antalya.
- Özçelik, A., Turan, A., Tanrıvermiş, H., 1999. Tarımın Pazara Entegrasyonunda Sözleşmeli Tarım ve Bu Modelin Sürdürülebilir Kaynak Kullanımı ile Üretici Geliri Üzerine Etkileri. Tarım Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayın No:14, Ankara.
- Titiz, S., Çakıroğlu, N., Yıldırım, T.B., Çakmak, S. 2000. Süs Bitkileri Üretim ve Ticaretindeki Gelişmeler. Türkiye Mühendisler ve Mimarlar Odası Ziraat Mühendisleri Odası, Kongresi, Ankara.
- Yazgan, M. E., Korkut, A. B., Barış, E., Erkal, S., Yılmaz, R., Erken, K., Gürsan, K., Özyavuz, M. 2005. Süs Bitkileri Üretiminde Gelişmeler. Ziraat Mühendisleri Odası VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, Ankara.
- Yılmaz, İ. 2009. Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Kesme Çiçek Sektörünün Swot (Gtzf) Analizi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 22(1), 103–112.
- Taşcıoğlu, Y. ve Sayın, C. 2005. Türkiye'de Kesme Çiçek Üretim ve İhracat Yapısı. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 18(3), 343-354.
- T.C. Ziraat Bankası, 2010. Bitkisel Üretim Kredi Faiz Oranları, <http://www.ziraat.com.tr>. (erişim: 02.02.2012).